

Programme in Ukraine. – К., 2012. – 17 с. – Режим доступу : http://www.undp.org.ua/files/ua_59817AMDGP_strategic_planning_ukr.pdf.

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 17.09.2014 р. № 847-р [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-p#n12>.

3. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток : наукова доповідь / [Шинкарук Л. В., Бевз І. А., Барановська І. В. та ін.] ; за ред. Л. В. Шинкарук ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2015. – 304 с.

4. Europe 2020 [Electronic resource] / European Commission. – Access mode : http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.

5. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth [Electronic resource] / Communication from the Commission. – Brussels, 2010. – 32 p. – Access mode : http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/documents/pdf/20100303_1_en.pdf.

6. Europe 2020. Country-specific Recommendations 2011 [Electronic resource] / European Commission. – Access mode : http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/2011/index_en.htm.

УДК 338.242.4

Борейко Володимир, д.е.н., доцент
*Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка С. Дем'янчука,
м. Рівне, Україна*

ШЛЯХИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ВІТЧИЗНЯНИХ ЕКСПОРТЕРІВ

Boreyko Volodymyr, Dr. Econ. Sc., Associate Professor

WAYS OF STATE SUPPORT OF DOMESTIC EXPORTERS

Економіка України переживає сьогодні складні часи, які пов'язані з переорієнтацією країни із східного на західний вектор розвитку. В цих умовах вітчизняні товаровиробники, які в значній мірі втратили ринки збуту продукції в Російській федерації, намагаються їх освоїти на Заході. Проте, на цих ринках їх не ждуть з розпростертими руками. Там панує жорстка, досить часто, не зовсім добросовісна конкуренція, в якій можуть вижити тільки найбільш напористі підприємства, які працюють над підвищенням якості продукції.

Однак їм важко орієнтуватися в незнайомих умовах. Тому, державні інституції повинні розробити механізми підтримки вітчизняних товаровиробників-експортерів.

Ще на початку XX століття відомий український економіст М. І. Туган-Барановський зазначав, що: «Загалом, сучасний господарський розвиток веде до об'єднання капіталу в господарські організації все більші та більші. Безперечно, це викликає деякі хоробливі явища, до котрих не повинна байдуже ставитися суспільна влада. Сучасна держава не боїться діяльно вмішуватися в господарське життя і вона має цілковиту змогу усувати шкідливий вплив капіталістичних організацій різного роду» [1, с. 140].

Це дало підстави Дж. М. Кейнсу зробити висновок, що сучасні ринки, через вплив на них монополій і олігополій, неконкурентні, а тому і нездатні автоматично регулювати попит і пропозицію, які відіграють визначальну роль в циклічному розвитку економіки, особливо співвідношення між цінами і заробітною платою. Оскільки ринок не здатний до саморегуляції, держава повинна відігравати активну роль у здійсненні цього завдання [2, с. 171].

Спираючись на цей висновок, країни зацікавлені в нарощуванні експорту своєї продукції запроваджують різноманітні механізми підтримки підприємств-експортерів. Так, наприклад, Німеччина ще у п'ятдесяті роки XX століття забезпечила стимулювання експорту за рахунок грамотної кредитної політики та страхування ризиків експортерів [5, с. 10].

При цьому, для стимулювання експорту Західна Німеччина практично відразу після свого створення у 1949 році стала на шлях надання кредитів не тільки власним експортерам, але й іноземним покупцям на умовах більш пільгових для імпорту, ніж кредити конкурентів. Завдяки такій політиці експортери ФРН почали відновлювати свої довоєнні позиції на світовому ринку ще у 50–60 роки XX століття.

Важливе місце серед державних заходів сприяння експорту в Німеччині посідає страхування експортних кредитів. Уряд бере на себе відшкодування збитків за всіма застрахованими операціями. Сутність гарантій полягає в тому, що державні органи відшкодовують збитки, які виникають у результаті виробничого та експортного ризиків експортера, за мінусом частки ризику, яку несе сам експортер. Частка експортерів у покритті збитків становить 15 % у випадку експортного ризику і 10 % – у випадку виробничого ризику.

Гарантійна ситуація у випадку виробничого ризику настає, коли одержувач державної гарантії втрачає можливість виробляти продукцію через те, що його іноземний приватний кредитор розорився, або іноземний партнер-державна організація протягом 6 місяців не зробила оплату авансу, або через зміну політичної ситуації в країні-імпортері.

Гарантійна ситуація у випадку експортного ризику настає, коли імпортер виявився неплатоспроможний, країною-імпортером введено мораторій, заборону платежів або переводу фінансових засобів, а також конфіскації товарів державними органами країни-імпортера, знищення чи пошкодження товарів під час їх транспортування та через політичні ситуації (воєнні конфлікти).

Зазначені заходи, вже у 70-і роки XX століття за виробництвом валового національного продукту (ВНП) на душу населення вивели ФРН на друге місце в світі після США, а у 1986 році – на перше місце в світі за експортом продукції, який у 1988 перевищував $\frac{1}{4}$ обсягу ВНП [4, с. 44–46]. Тому цей період в розвитку Німеччини називають «економічним чудом» [4, с. 8].

Період з 1954 по 1962 рік в Італії також називають періодом «чудес». У ці роки Італія прикладала додаткові зусилля для збільшення експорту. Для цього використовувалися заходи з прямого (відміна або скорочення податків для підприємств-експортерів, державне фінансування закупівель сировини та освоєння передових технологій) і непрямого (створення умов для більш повного використання переваг робочої сили) стимулювання експорту. Це дозволило Італії до 1958 року забезпечити позитивне сальдо платіжного балансу, а в 1972 році довести долю експорту в обробній промисловості до 50 %. Таким чином, Італія протягом 14 років (з 1945 по 1959 рік) завдяки виваженій, експортоорієнтованій економічній політиці забезпечила створення передумов для стабільного розвитку країни на майбутні десятиліття та входження її в коло найрозвинутіших країн світу [5, с. 35–39, 53].

Післявоєнний японський уряд також твердо став на позицію політики сприяння експорту. Уряд запропонував різні види стимулів, таких, як кредитні пільги, таксові концесії, гарантії покриття від 60 до 90 % можливих втрат експортерів у випадку виникнення, передбаченого законодавством, страхового випадку. Процентні ставки за експортними кредитами в Японії, як правило, суттєво нижчі тих, які складаються на ринкові капіталів (різниця досягає 4 %). Уряд Японії створив компанію ДЖЕТРО (Японська Експортна Торгова Організація), яка перебуває в його власності і займається обробкою експортної інформації [6, с. 31].

При цьому японська економіка орієнтується на експорт високотехнологічної продукції: 99 % експорту становить продукція обробної промисловості, з якої майже 75 % – машини, обладнання і транспортні засоби. Експерти відводять головну роль у стрімкому зростанні експортної торгівлі індустріальній політиці японського уряду [6, с. 29].

Завдяки експортній орієнтації значних успіхів в економічному розвитку досягли також країни Південно-Східної Азії: Гонконг, Південна Корея, Сінгапур, Тайвань, Індонезія, Малайзія, Таїланд. У кожній із цих країн для заохочення розвитку необхідне було втручання уряду – часто систематичне і з використанням цілої низки каналів. Політика державного втручання набула багатьох форм: цільового субсидованого кредиту певним галузям економіки, державних інвестицій у прикладні дослідження, накреслення планів експорту для

конкретних фірм чи галузей промисловості, розвитку установ експортного маркетингу і широкого обміну інформацією між державним та приватним секторами [3, с. 67].

За рахунок експорту забезпечив стрімке зростання своєї економіки також Китай. Якщо у 1970 роках його експорт зростав на скромні 3,4 % на рік, то протягом 1979–1988 років – на 14,1 %. При цьому 70 % всього експорту становила продукція промисловості. Цьому сприяла ліквідація у 1979 році державної монополії на зовнішню торгівлю. Для звільнення зарубіжних інвесторів та експортерів від бюрократичної експертизи по всьому Китаю були створені спеціальні економічні зони (зони обробки експорту). Також були запроваджені різноманітні експортні субсидії [3, с. 80–84].

Таким чином, всі зазначені вище країни використовуючи механізми державної підтримки експортерів забезпечили зростання своїх економіки. Тому Україні, яка сьогодні освоєє нові для себе ринки збуту продукції, необхідно скористатися досвідом тих країн, які за рахунок фінансової та правової підтримки вітчизняних товаровиробників-експортерів та споживачів їхньої продукції з інших країн, вийшли на провідні позиції в світі, що дозволить і нашій країні забезпечити зростання національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Туган-Барановський М. І. Політична економія. Курс популярний / М. І. Туган-Барановський. – К. : Наукова думка, 1994. – 496 с.
2. Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей / Дж. М. Кейнс. – К. : АУБ, 1999. – 189 с.
3. Майер Джеральд М. Основні проблеми економіки розвитку / Джеральд М. Майер, Джеймс Е. Раух, А. Філіпченко. – К.: Либідь, 2003. – 688 с.
4. ФРГ / Отв. ред. Г.А. Буланов. – М. : Международные отношения, 1990. – 128 с.
5. Спессо Р. Итальянская экономика с послевоенных лет до наших дней. – М. : Мысль, 1984. – 118 с.
6. Эти невероятные японцы / Под ред. Кузьмина И. А. – М. : ФОЗБ, 1992. – 208 с.